PROVEDBENA ODLUKA KOMISIJE (EU) 2020/1050

od 15. srpnja 2020.

o dopuštanju Španjolskoj da odobri biocidne proizvode koji se sastoje od *in situ* dobivenog dušika za zaštitu kulturne baštine

(Vjerodostojan je samo tekst na španjolskom jeziku)

EUROPSKA KOMISIJA,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije,

uzimajući u obzir Uredbu (EU) br. 528/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012. o stavljanju na raspolaganje na tržištu i uporabi biocidnih proizvoda ([1]), a posebno njezin članak 55. stavak 3.,

nakon savjetovanja sa Stalnim odborom za biocidne proizvode,

budući da:

(1) Prilog I. Uredbi (EU) br. 528/2012 sadržava aktivne tvari koje imaju povoljniji profil u pogledu okoliša ili zdravlja ljudi ili životinja. Stoga se proizvodi koji sadržavaju te aktivne tvari mogu odobriti prema pojednostavljenom postupku. Dušik je uvršten u Prilog I. Uredbi (EU) br. 528/2012 uz ograničenje da se upotrebljava u ograničenim količinama u spremnicima za neposrednu uporabu.

(2) U skladu s člankom 86. Uredbe (EU) br. 528/2012 dušik je odobren kao aktivna tvar za upotrebu u biocidnim proizvodima vrste 18, „Insekticidi" ([2]). Biocidni proizvodi koji se sastoje od tako odobrenog dušika odobreni su u nekoliko država članica, uključujući Španjolsku, i isporučuju se u plinskim bocama ([3]).

(3) Dušik se može dobiti i *in situ* iz okolnog zraka. Dušik dobiven *in situ* trenutačno nije odobren za upotrebu u Uniji te nije naveden u Prilogu I. Uredbi (EU) br. 528/2012 ni uvršten na popis aktivnih tvari obuhvaćenih programom pregleda postojećih aktivnih tvari u biocidnim proizvodima iz Priloga II. Delegiranoj uredbi Komisije (EU) br. 1062/2014 ([4]).

(4) U skladu s člankom 55. stavkom 3. Uredbe (EU) br. 528/2012 Španjolska je 19. studenoga 2019. Komisiji podnijela zahtjev za odstupanje od članka 19. stavka 1. točke (a) te uredbe kojim traži da joj se dopusti da odobri biocidne proizvode koji se sastoje od dušika dobivenog *in situ* iz okolnog zraka za potrebe zaštite kulturne baštine („zahtjev").

(5) Kulturnu baštinu može oštetiti velik broj štetnih organizama, od insekata do mikroorganizama. Prisutnosti tih organizama ne samo da može uzrokovati gubitak kulturnog dobra, već i predstavlja rizik od širenja tih štetnih organizama na druge predmete koji se nalaze u blizini. Bez odgovarajuće obrade moglo bi doći do nepopravljivog oštećenja predmetâ, čime bi se ozbiljno ugrozila kulturna baština.

(6) Dušik dobiven *in situ* upotrebljava se za stvaranje kontrolirane atmosfere s vrlo niskom koncentracijom kisika (anoksija) u trajnim ili privremenim hermetičkim šatorima ili komorama za obradu namijenjenima kontroli štetnih organizama koji se nalaze na predmetima kulturne baštine. Dušik se odvaja iz okolnog zraka i ubrizgava u šator ili komoru za obradu, pri čemu se udio dušika u atmosferi povećava na približno 99 %, a time gotovo u potpunosti istiskuje kisik. Vlažnost dušika ubrizganog u prostor za obradu određuje se ovisno o potrebama predmeta koji se obrađuje. Štetni organizmi ne mogu preživjeti u uvjetima stvorenima u šatoru ili komori za obradu.

(7) Kako je navedeno u zahtjevu, zahvaljujući razvoju u proteklih nekoliko desetljeća tehnike anoksije na bazi dušika za obradu predmeta kulturne baštine, kulturne ustanove (muzeji, arhivi, knjižnice, centri za očuvanje/restauraciju itd.) prestale su upotrebljavati izrazito otrovne tvari.

([1]) SL L 167, 27.6.2012., str. 1.

([2]) Direktiva Komisije 2009/89/EZ od 30. srpnja 2009. o izmjeni Direktive 98/8/EZ Europskog parlamenta i Vijeća radi uvrštenja dušika kao aktivne tvari u njezin Prilog I. (SL L 199, 31.7.2009., str. 19.).

([3]) Popis odobrenih proizvoda dostupan je na: https://echa.europa.eu/fr/information-on-chemicals/biocidal-products

([4]) Delegirana uredba Komisije (EU) br. 1062/2014 od 4. kolovoza 2014. o programu rada za sustavni pregled svih postojećih aktivnih tvari sadržanih u biocidnim proizvodima iz Uredbe (EU) br. 528/2012 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 294, 10.10.2014., str. 1.).

(8) Prema informacijama koje je dostavila Španjolska, upotreba dušika dobivenog *in situ* čini se jedinom učinkovitom tehnikom za kontrolu štetnih organizama koja se može, bez rizika od izmjene makroskopskih i molekularnih svojstava predmeta, upotrebljavati na svim vrstama materijala i kombinacija materijala prisutnih u kulturnim ustanovama. Tom se tehnikom mogu radi očuvanja obraditi posebno osjetljivi materijali, kao što su djela etnografske baštine, djela suvremene umjetnosti i mumije.

(9) Metoda anoksije ili promijenjene/kontrolirane atmosfere navedena je u normi EN 16790:2016 „Očuvanje kulturne baštine – Integrirano upravljanje zaštitom od štetnika u zaštiti kulturne baštine", a dušik u toj normi opisan kao „najviše upotrebljavan" za postizanje anoksije.

(10) Dostupne su i druge tehnike za kontrolu štetnih organizama, kao što su gama-zračenje, tehnike termičkog šoka (visoke ili niske temperature) i obrada mikrovalovima. K tome, u tu se svrhu mogu upotrebljavati i druge aktivne tvari. Međutim, prema navodima Španjolske, svaka od tih tehnika ima svoja ograničenja u pogledu materijala za koje se može koristiti.

(11) Kako je navedeno u zahtjevu, druge se aktivne tvari zbog njihova profila opasnosti gotovo uopće ne upotrebljavaju u kulturnim ustanovama. Obradom tim tvarima na predmetima se stvaraju ostaci koji se mogu postupno osloboditi u okoliš i predstavljati rizik za zdravlje ljudi. To je posebno važno za kulturne ustanove koje su otvorene za posjetitelje.

(12) U zahtjevu je navedeno da bi primjena gama-zračenja na predmetima kao što su mumije ili predmeti prirodoslovnih muzeja mogla dovesti do promjena DNK-a, međutim kako bi se te predmete moglo nastaviti proučavati i analizirati njihov genetski materijal ne smije se oštetiti. Osim toga, primjena gama-zračenja zahtijevala bi stvaranje posebnih radioaktivnih prostora, opremanje tih prostora na poseban način radi ispunjavanja sigurnosnih zahtjeva te osposobljavanje i praćenje osoblja izloženog ionizirajućem zračenju, a to je u kulturnim ustanovama teško izvedivo.

(13) Prema informacijama iz zahtjeva, postupci termičkog šoka (zamrzavanje ili toplinska obrada) uzrokuju neželjene učinke na brojnim materijalima. Obrade visokim temperaturama mogu dovesti od promjena na površini organskih materijala, omekšavanja ljepila i kristalizacije lipida. Prema navodima Španjolske postupci obrade visokim temperaturama gotove se uopće ne provode u području očuvanja kulturne baštine jer pokretna kulturna baština sadržava brojne materijale lipidnog ili proteinskog podrijetla (npr. uljane slike i slike u temperi te voštane skulpture). K tome, povišenjem temperature mogu se izazvati neželjene kemijske reakcije. Slično tome, primjena niskih temperatura mogla bi utjecati na površinske obrade i premaze te uzrokovati kondenzaciju u prostorima za obradu.

(14) Kako je navedeno u zahtjevu, obrada mikrovalovima može dovesti do zagrijavanja, a time i do mikroskopskih i makroskopskih promjena u predmetima kulturne baštine.

(15) Prema informacijama iz zahtjeva upotreba dušika u bocama nije odgovarajuća alternativa za kulturne ustanove zbog nedostataka u pogledu praktičnosti njegove primjene. Zbog ograničenog kapaciteta boca potreban je česti prijevoz, a za njihovu pohranu odvojen prostor. Obrada dušikom u bocama podrazumijevala bi i visoke troškove za kulturne ustanove.

(16) Kako je navedeno u zahtjevu, proteklih nekoliko desetljeća mnoge su kulturne ustanove uložile u izgradnju komora za obradu i kupnju generatora dušika. Primjena anoksije dušikom dobivenim *in situ* izrazito je proširena u očuvanju kulturne baštine jer je svestrana i prikladna za obradu svih materijala.

(17) Zahtjev da kulturne ustanove primjenjuju nekoliko tehnika za kontrolu štetnih organizama, od kojih svaka odgovara određenim materijalima i predmetima, umjesto da primjenjuju jednu već isprobanu tehniku koja odgovara svim materijalima, podrazumijeva dodatne troškove za kulturne ustanove te im otežava postizanje cilja prestanka upotrebe opasnih aktivnih tvari u okviru njihova integriranog upravljanja zaštitom od štetnika. Osim toga, neiskorištavanje objekata i opreme nabavljene za anoksiju dušikom dobivenim *in situ* značilo bi gubitak uloženih sredstava.

(18) Rasprave o mogućem odstupanju u skladu s člankom 55. stavkom 3. Uredbe (EU) br. 528/2012 u pogledu dušika dobivenog *in situ* održane su 2019. tijekom nekoliko sastanaka ([5]) Komisijine stručne skupine nadležnih tijela za biocidne proizvode.

([5]) 83., 84., 85. i 86. sastanak Komisijine stručne skupine predstavnika nadležnih tijela država članica za provedbu Uredbe (EU) br. 528/2012, održani redom u svibnju 2019., srpnju 2019., rujnu 2019. i studenome 2019. Zapisnici sa sastanaka dostupni su na: https://ec.europa.eu/health/biocides/events_en#anchor0

(19) Osim toga, nakon prvog, sličnog zahtjeva Austrije za odstupanje u pogledu proizvoda koji se sastoje od dušika dobivenog *in situ*, Europska agencija za kemikalije provela je na zahtjev Komisije javno savjetovanje o tom zahtjevu, čime je svim zainteresiranim stranama omogućeno da iznesu svoje mišljenje. Velika većina zaprimljenih odgovora, od njih 1 487, bila je za odstupanje. U brojnim odgovorima istaknuti su nedostaci dostupnih alternativnih tehnika: termička obrada može oštetiti određene materijale; upotrebom drugih aktivnih tvari na artefaktima se stvaraju toksični ostaci koji se postupno oslobađaju u okoliš; upotreba dušika u bocama ne omogućuje kontrolu relativne vlažnosti u prostoru za obradu, što je nužno pri obradi određenih materijala.

(20) Dvije međunarodne organizacije koje zastupaju muzeje i mjesta kulturne baštine, točnije Međunarodno vijeće muzeja i Međunarodno vijeće za spomenike i spomeničke cjeline, izjavile su da namjeravaju podnijeti zahtjev za uključivanje dušika dobivenog *in situ* u Prilog I. Uredbi (EU) br. 528/2012, čime bi se državama članicama omogućilo da proizvode koji se sastoje od dušika dobivenog *in situ* odobre bez potrebe za odstupanjem u skladu s člankom 55. stavkom 3. te uredbe. Međutim, za provedbu ocjene takvog zahtjeva, uvrštavanje tvari u Prilog I. Uredbi (EU) br. 528/2012 i dobivanje odobrenja za proizvod, potrebno je vrijeme.

(21) Iz zahtjeva je vidljivo je da u Španjolskoj nisu dostupne odgovarajuće alternative jer trenutačno raspoložive alternativne tehnike imaju nedostatke zbog njihove neprikladnosti za obradu svih materijala ili u pogledu praktičnosti njihove primjene.

(22) Na temelju svih navedenih argumenata primjereno je zaključiti da je dušik dobiven *in situ* ključan za zaštitu kulturne baštine u Španjolskoj te da nije dostupna odgovarajuća alternativa. Španjolskoj bi stoga trebalo omogućiti da odobri stavljanje na raspolaganje na tržištu i upotrebu biocidnih proizvoda koji se sastoje od dušika dobivenog *in situ* za zaštitu kulturne baštine.

(23) Za evenutalno uvrštavanje dušika dobivenog *in situ* u Prilog I. Uredbi (EU) br. 528/2012 i naknadno odobrenje država članica za proizvode koji se sastoje od dušika dobivenog *in situ* potrebno je vrijeme. Stoga je primjereno dopustiti odstupanje za razdoblje u kojem bi se dovršili temeljni postupci,

DONIJELA JE OVU ODLUKU:

Članak 1.

Španjolska može odobriti stavljanje na raspolaganje na tržištu i upotrebu biocidnih proizvoda koji se sastoje od dušika dobivenog *in situ* za zaštitu kulturne baštine do 31. prosinca 2024.

Članak 2.

Ova je Odluka upućena Kraljevini Španjolskoj.

Sastavljeno u Bruxellesu 15. srpnja 2020.

Za Komisiju
Stella KYRIAKIDES
Članica Komisije